

پیش‌گیری از وقوع جرم

محمود اشراقی^{***} - محمد حسین یزدانی

مقدمه

نظم و امنیت از عناصر اصلی و اولیه بقا و ثبات جامعه انسانی است و پدیده بزه یا بزهکاری از آفات آن به شمار می‌آید. از نظر اندیشمندان علوم اجتماعی در مرحله اول مهم‌ترین راه‌های کاهش و یا محو پدیده جرم در جامعه، شناسایی علل و زمینه‌های بروز آن می‌باشد، در مرحله دوم پیش‌گیری از وقوع جرم است که از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد و مقدم بر درمان است.

در این مقاله سعی شده ابتدا به شناخت علل و عوامل بروز جرم، سپس به ارائه راهکارهایی برای پیش‌گیری از آن پردازیم. هم‌چنین مسئله پیش‌گیری از وقوع جرم را از دیدگاه‌ها و ابعاد مختلف مورد بررسی قرار گرفته شده است.

واژه‌های کلیدی:

جرم - پیش‌گیری - خانواده - رسانه‌های گروهی - قوه قضاییه - محیط کار.

جرم چیست؟

جرم پدیده اجتماعی و جهانی است تحت عناوینی چون سرپیچی، سرکشی، رفتار انحرافی و ناپسند با خلقت بشر آغاز شده است، آدم و حوا، خود به علت ارتکاب عمل نهي شده‌ای

^{***} عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان.

از بهشت رانده شدند و پسرشان قابیل برادر خود هابیل را به قتل رساند؛^۱ برای تعریف جرم هفت رویکرد در نظر گرفته شده است:

الف) رویکرد قانونی و حقوقی: جرم یک عمل عمدی و ارادی علیه قانون است.
ب) رویکرد قانونی و اجتماعی: جرم تخطی از معیارهای قانونی است که باعث رفتارهای ضد اجتماعی می‌گردد.

د) رویکرد آماری: به فراوانی وقوع هر رفتار در جامعه خاص توجه دارد.
ه) رویکرد برجسب‌زدن: جرم رفتاری است که دیگران به آن برجسب زده‌اند و مجرم کسی که برجسب خورده است.

و) رویکرد بی‌نظمی آرمانی: جرم از این دیدگاه تعارض بین ظالم و مظلوم است.^۲
هنوز تعریف جامع و کامل و روشن از جرم نشده است که مورد تأیید همگان باشد.
حقوق‌دانان معتقدند نقض قانون رسمی جامعه توسط هر فرد جرم است.^۳
در قانون کشور ما هر فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد جرم محسوب می‌شود. (ماده ۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰)
جامعه‌شناسان خصوصاً امیل درکیم می‌گویند: هر عملی که درخور مجازات باشد جرم است.^۴

جرم‌شناسان نیز ناسازگاری افراد را در اجتماع، عمل ضداجتماعی و جرم می‌نامند.^۵

انواع جرایم

در قانون مجازات عمومی، جرایم ارتكابی را از لحاظ نوع مجازات به جنایت، جنحه مهم، جنحه کوچک (تقصیر) و خلاف تقسیم‌بندی شده است.^۶

«هگن» Hagan انواع جرم را به چهار دسته تقسیم‌بندی نموده است:

۱. جرایم جنایی است مانند قتل و تجاوز به عتف.
۲. جرایم تعارضی مانند زیان رساندن گروهی به گروهی دیگر.

۱. مائده و بقره آیات (۳۶، ۳۵، ۲۸ و ۲۷)

۲. هدایت‌الله ستوده، جامعه‌شناسی انحرافات، ص ۶۵.

۳. تاج‌زمان دانش، مجرم کیست، جرم چیست؟ ص ۷۸.

۴. تاج‌زمان دانش، همان، ص ۸۰.

۵. غلامرضا حبیبی اشرفی، مجموعه کامل قوانین و مقررات جزایی، ص ۶۹.

۳. جرایم غیرجنایی مانند مزاحمت‌های اجتماعی.

۴. رفتارهای غیراجتماعی مانند پوشیدن لباس نامناسب.^۱

جرایم را در برخی از متون به جرایم فردی و گروهی نیز طبقه‌بندی کرده‌اند. اهم اشکال جرایم شامل جرایم بدوی، جرایم سودجویی، جرایم شبه قضایی، جرایم سازمان‌یافته و تشکیلاتی.^۲

در جرایم بدوی شاهد غضب و خشم و ضرب و جرح بین افراد هستیم در صورتی که در جرایم سودجویی ممکن است علیه شخص یا اموال باشد، که نمونه بارز جرایم سودجویی بر علیه اشخاص مانند کشتن شوهر به منظور ازدواج مجدد است و در حالت دوم آن می‌توان به سوزاندن انبار کالای تاجر ورشکسته توسط خودش اشاره کرد.

قاچاق، تخلفات راهنمایی رانندگی، خراب‌کاری، تخریب وسایل عمومی و... از نوع جرایم شبه قضایی محسوب می‌گردد.

جرایم سازمان‌یافته در یک محیط و موقعیت بزهکارانه طراحی شده مانند حمله مسلحانه به بانک در صورتی که جرایم غیرسازمان‌یافته در یک محیط غیربزهکارانه مانند اختلاس، اخذ رشوه در یک اداره اتفاق می‌افتد که به نام جرایم «بقه‌سفیدها» معروف هستند.

پیش‌بینی می‌شود در آینده نزدیک تغییراتی در نوع و نحوه جرایم به وجود آید، برای مثال افزایش درجه خشونت، کاهش کنترل‌پذیری، افزایش جرم در فضای مجازی، افزایش فضاهای مانور مجرمان، کاهش محدودیت‌های سنی و جنسی و جغرافیایی در وقوع جرایم، افزایش سرعت اقدام به جرم و تنوع در پیچیدگی آنان را می‌توان مشاهده کرد.^۳

عوامل و شرایط بروز جرم

جامعه‌شناسان معتقدند وجود برخی عوامل و شرایط خاص منجر به بروز جرم در جامعه می‌گردد:

۱. خانواده

اولین و مهم‌ترین عوامل وقوع جرم و بروز آن می‌باشد، خشونت خانوادگی، کثرت فرزندان،

۲. ناج زمان دانش، همان، ص ۵۸.

۱. جعفر سخاوت، جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی، ص ۲۶.

۳. مرکز تحقیقات و پژوهش‌های ناجا، ۱۳۸۲.

بی‌اعتقادی والدین، محل سکونت، سطح درآمد والدین، سطح تحصیلات آنان، کمبود محبت، تبعیض در خانواده، ازدواج مجدد، زندگی با نامادری و ناپدیری و... می‌تواند اعضا را در گرایش به جرم هدایت نماید.

نتایج تحقیقات مسائل نوجوانان مراکز استان‌های کشور (۱۳۸۱) نشان می‌دهد کارکردهای خانواده‌ها دچار مشکلاتی شده است، ۲۵٪ خانواده‌ها جو ناآرامی داشته و ۵۴٪ خانواده‌ها به بهانه‌های مختلف جوانان را سرزنش می‌کنند، ۲۲٪ خانواده‌ها بین فرزندانشان تبعیض قائل می‌شوند، ۳۰٪ در خانواده‌ها در ارتباط با فرزندان کلمات ناشایست به کار می‌برند، ۴۲٪ از خانواده‌ها مشکلاتشان را از راه مسالمت‌آمیز حل نمی‌نمایند.^۱

طبق تحقیقات به عمل آمده در فرانسه ۸۰٪ از اطفال بزهکار از خانواده‌های ناسازگار و متشنج بیرون می‌آیند.^۲

۲. مدرسه یا محیط تحصیلی

در اوایل قرن ۱۹ دانشمندان معتقد بودند که برای پیش‌گیری از ارتکاب بزه و انحرافات، بایستی آموزش و پرورش همگانی شود.

ویکتور هوگو می‌نویسد: «یک مدرسه باز کنید تا در یک زندان بسته شود».^۳

معلمان و اساتید، شیوه تدریس آنان و رفتارشان، همکلاسی‌ها، مکان آموزشی و... در افزایش یا کاهش جرم مؤثر است.

۳. گروه هم‌سالان و دوستان

پس از خانواده گروه هم‌سالان به عنوان مهم‌ترین عامل جامعه‌پذیری است. با افزایش نفوذ گروه هم‌سالان، نفوذ والدین رو به کاهش می‌رود.

۴. وسایل ارتباط جمعی

علاوه بر کارکرد مثبت وسایل ارتباط جمعی بر افراد، سبب انتقال و آموزش و امور جنسی و... می‌شوند.

۵. محیط سرپازی

محل خدمت، آشنایی با دوستان جدید، دوری از خانواده، محیط سخت و غیرقابل

۱. راک: سازمان منی جوانان، بررسی وضعیت و نگرش جوانان.

۲. مهدی‌کی‌نیا، مانی جرم‌شناسی، ص ۲۳۰.

۳. تاج‌زمان دانش، همان، ص ۲۶۱.

تحمل و... زمینه ارتکاب به انواع جرایم مانند فرار از خدمت، عدم رعایت نظم و انضباط و... را فراهم می‌آورد.

از سوی دیگر عواملی هم چون عوامل قانونی، تربیتی، اقتصادی و اعتقادی نیز در بروز و یا پیش‌گیری بزه مؤثرند.

در مورد نقش عوامل تربیتی و اجتماعی نظیر خانواده، آموزش و پرورش، رسانه‌ها و گروه هم‌سالان در بروز جرم اشاره شد.

عوامل اعتقادی: همانند امر به ازدواج، توبه، تقویت اراده (خواندن نماز، روزه زکات و خمس)، ایمان به خدا و روز قیامت و... است. پروفیسور یونگ روانشناسی یونگ روانشناس معروف معتقد است بیماری قرن ما بیماری از دست دادن مذهب است لامذهبی، پوچی و... در روی آوردن به جرایم مختلف نقش دارند.

عوامل قانونی: ترس و ارعاب از کیفر در پیش‌گیری از ارتکاب جرم مؤثر با تدوین قانون و ریشه‌یابی علل جرایم، اجرای صحیح قانون، امکان اجرای قانون، اصلاح قوانین، جامع و مانع بودن قوانین پایداری آن، انطباق قانون با نظر اجتماعی، وجدان، اخلاق و عرف عمومی و... می‌تواند تا حدود زیادی از جرایم پیش‌گیری کرد.

دیدگاه‌های مکاتب جرم‌شناسی در مورد بزه و پیش‌گیری از آن

تیین و رویکردهای مختلفی در خصوص انحراف یا بزه وجود دارد:

۱. تیبن زیست‌شناختی که مسئله انحراف را ناشی از وضعیت جسمانی یا عوامل زیستی و ژنتیکی می‌داند.

۲. تیبن روان‌شناختی: نقش شخصیت، پایین بودن بهره‌هوشی، چگونگی شکل‌گیری شخصیت از دوران طفولیت تا بزرگسالی را در انحراف افراد مؤثر می‌داند.

۳. تیبن جامعه‌شناختی، فشار ساختاری، فاصله طبقاتی، تحولات اجتماعی و به قول مرتن چهار نوع رفتار انحرافی در شرایط نوآوری، مراسم‌گرایی، کناره‌گیری و سرکشی به وجود می‌آید.

۵. نظریه کنترل اجتماعی: وجود کنترل دقیق و منظم و همه‌جانبه از بروز جرم جلوگیری می‌کند.

۶. نظریه برجسب‌زنی: مجرم کسی است که دیگران به او برجسب یا انگ زده باشند جرم و رفتار بزهکارانه از دیدگاه سایرین مشخص و معین می‌گردد.

به طور خلاصه در جدول شماره (۱) نظریه مکاتب در خصوص جرائم آمده است: (راب وایت: ۲۰۰۳)

مکتب	تعریف جرم	علت جرم	واکنش در برابر جرم	پیش گیری از جرم
نظریه کلاسیک	نقض قانون و حقوق افراد	عقلانیت (گزینش فردی و ...)	مجازات متناسب با جرم	بازدارندگی (اصل لذت و رنج و صلاح نظام حقوقی)
نظریه فشار	طبیعی (نقض وفاق اجتماعی)	فشار اجتماعی و رفتارهای اکتسابی	کاهش فشار و جامعه پذیری مجدد	افزایش فرصت و ترویج فعالیت‌های سالم در میان گروه همالان
نظریه اثبات‌گرا	طبیعی (نقض وفاق اجتماعی و رفتار نابه‌هنجار)	آسیب (نارسائیهای فردی نه از نوع گزینش فردی)	درمان تشخیص پزشکی	تشخیص پزشکی مداخله پیشینی
دیدگاه برجسب زنی	درخلال کنش و واکنشهای اجتماعی تعریف می‌شود	بدنامی و آثار منفی برجسب زنی	تغییر مبر از نظام رسی	- جرم زدایی - عدم مداخله بنیادی
دیدگاه جرم‌شناسی مارکستی	برداشت مبتنی بر مفهوم حقوق بشر منافع طبقاتی	بهره‌کشی و احساس بیگانگی حاشیه‌نشینی طبقه کارگر	مبارزه و سرکوب طبقه کارگر و آشکار سازی هویت صاحبان قدرت	- دموکراسی رادیکال .. مالکیت و کنترل ابزارهای تولید توزیع متناسب با نیازها
دیدگاه فمینیستی	خشونت جنسی مذکر نابرابری و تبعیض نهادینه	- بزهکاری ناشی از کارکرد پندرسالاری - وابستگی اقتصادی زنان	- اعطای اختیارات اجتماعی به زنان - مقابله با نهادهای متعلق به سیطره جنس مذکر	- ایجاد برابری - برنامه آموزشی مخالف با جنس‌گرایی فضا و ...
دیدگاه محافظه‌کار	نقض قانون و اخلاقیات	- فقدان خودانضباطی - فقدان احترام به مراجع اقتدار	بکارگیری زور نمایش اقتدار	تأکید بر رعایت اخلاقیات و فرمانبری از منابع قدرت
پسانوگرایی	مطلق و قطعی نیست نزاع مستمر بر سر کنترل تولیدات زبان	برتری گفتمان مسلط	- گفتمانهای جایگزین - متوسل نشدن به هیچ عملی	- صداهای جدید و شنیدن آنها - متوسل نشدن به هیچ عملی

تاریخچه پیش‌گیری از جرایم در جهان و ایران

افلاطون فیلسوف نامی از نخستین کسانی است که درباره مفهوم پیش‌گیری از جرم سخن گفته است، وی معتقد بود که مجازات نباید برای انتقام گرفتن از مجرم باشد، بلکه به وی آموزش داده شود تا اقدام به تکرار آن جرم نکند. بعد از قرون وسطی هم‌زمان با تجدید حیات فرهنگی و اجتماعی آن در اروپا در جرم‌شناسی نیز تحولاتی بسیار مهم صورت گرفت. «بکاریا» دانشمند ایتالیایی قرن ۱۸ در کتاب معروف خود به نام جرم و مجازات در سال ۱۷۶۴ اندیشه پیش‌گیری از جرم را مطرح ساخت.

«لمسبروزو» در سال ۱۸۷۶ و «انریکو فری» در سال ۱۸۸۱ از پیش‌کسوتان علم جرم‌شناسی در برنامه‌های مبارزه علیه جرایم، معادل‌ها و جایگزین‌های کیفری را مشخص نمودند.

اولین کنگره بین‌المللی سازمان ملل در پیش‌گیری از وقوع جرایم در سال ۱۹۵۰ تشکیل شد. در سال ۱۹۴۹ کمیته اروپایی مسائل جنایی شورای اروپا در زمینه پیش‌گیری از جرم تشکیل گردید.

در سال ۱۹۶۹ «کاندار» مؤسسه‌ای را به نام مرکز بین‌المللی جرم‌شناسی برای مقابله و پیش‌گیری از جرایم تشکیل داد.

در کشورهای چون فرانسه (سال‌های ۱۹۶۷ و ۱۹۸۲) کمیته‌هایی در سطح ملی برای مبارزه علیه خشونت و پیش‌گیری از جرم به وجود آمد.

در کشور ما پیش‌گیری از جرایم ابتدا از مؤسسات دانشگاهی علمی و سپس در مراجع اجرایی قضایی مشروع و مورد توجه قرار گرفته است. اولین مؤسسه تحقیقاتی در مسائل جرم‌شناسی در سال ۱۳۴۰ توسط دانشگاه تهران بر طرق پیش‌گیری از ارتکاب جرم تأکید کرده است.

عضویت وزارت دادگستری در سال ۱۳۳۱ در جامعه بین‌الملل جرم‌شناسی و اعزام قضات عالی‌رتبه در همایش‌های بین‌المللی عملاً زمینه‌های پیش‌گیری از جرم و راه‌های مقابله با آن فراگرفته شد.

تدوین آیین‌نامه زندان‌ها در سال ۱۳۵۴ و قانون مربوط به تشکیل دادگاه اطفال بزهارک مصوب آذرماه ۱۳۳۸ از مصادیق بحث پیش‌گیری از وقوع جرایم می‌باشد.

اهم فعالیت‌ها در بعد از انقلاب اسلامی در خصوص پیش‌گیری از جرایم به قرار زیر است:

الف) فعالیت مؤسسه علوم جزایی و جرم‌شناسی وابسته به دانشگاه تهران.

- ب) اجباری شدن واحدهای جرم‌شناسی در دانشکده‌های حقوق.
 ج) برگزاری سمینارهای پراکنده جهت پیش‌گیری از جرم.
 د) تشکیل انجمن جرم‌شناسی در سال ۱۳۷۲.

تعریف پیش‌گیری

پیش‌گیری به معنای به‌کاربردن روش‌های احتیاطی برای جلوگیری از بیماری‌های جسمی و روانی یا به عبارت دیگری «انجام اقدامات احتیاطی برای جلوگیری از اتفاقات ناخواسته» می‌باشد.

اهمیت پیش‌گیری از جرم

صاحب‌نظران علوم معتقدند که پیش‌گیری بر درمان مقدم است و این اصل ریشه در فطرت و سرشت آدمی دارد. در بند ۵ اصل ۱۵۶ قانون اساسی در تبیین وظایف قوه قضاییه واژه «اقدام مناسب برای پیش‌گیری از وقوع جرم و...» اشاره شده است. در محاورات روزمره جملات «احتیاط شرط عقل است» و «علاج واقعه قبل از وقوع باید کرد» دال بر اثبات این ادعا است. به چند دلیل پیش‌گیری بر درمان تقدم دارد:

الف) پیش‌گیری به مراتب آسان‌تر از درمان بوده و هزینه‌های آن نیز به مراتب کمتر از هزینه‌های درمان است.

ب) پیش‌گیری در سالم‌سازی فردی و اجتماعی مؤثرتر است.
 ج) اثرات و تبعات جرایم به قدری سنگین و دارای ابعاد مختلف است که درمان هر قدر که کامل باشد توان اصلاح آن را ندارد.

انواع پیش‌گیری در وقوع جرم

اصطلاح پیش‌گیری دارای دو مفهوم موسع و مضیق است. در مفهوم موسع از پیش‌گیری که شامل مجموعه‌ای از تدابیر فردی و جمعی برای خنثی‌کردن عوامل ترکیبی وقوع جرایم توسط مجرمین در آینده است انواع کیفر و رسالت‌های آن نظیر ارعاب و عبرت‌آمیزی، بازپروری، جایگزین‌های کیفری که در نظام قضایی اعمال می‌شوند.

در مقابل آن، مفهوم مضیق پیش‌گیری (غیرکیفری) قرار دارد که از وقوع جرایم از راه

غیرممکن الوقوع ساختن یا دشوار نمودن آن با مدیریت مناسب نسبت به فرصت‌ها و عوامل عینی جرم‌زا را تجدید نماید. پیش‌گیری غیرکیفری به پیش‌گیری اجتماعی و وضعی تقسیم می‌شوند.

پیش‌گیری از نظر مدت زمان اجرای آن به دو نوع پیش‌گیری کوتاه‌مدت و بلندمدت تقسیم می‌شود:

الف) پیش‌گیری کوتاه‌مدت: به مجموعه راهکارهایی گفته می‌شود که در مدت زمان کمتری انجام می‌شود نظیر روشنایی خیابانها، تجهیزات پلیس و نیروهای انتظامی، ممانعت از پخش برنامه‌های خشونت‌زا در تلویزیون و...

ب) پیش‌گیری بلندمدت: به سازوکارهایی اطلاق می‌شود که در یک فرایند زمانی مدت‌دار صورت می‌گیرد تا در آینده فرصت‌های وقوع جرم را کاهش دهد. از قبیل تشکیل کلاسهای آموزش در خانه و مدرسه، ویکتوهوگو می‌گوید: «یک مدرسه باز کنید در یک زندان بسته می‌شود».

در امر پیش‌گیری از وقوع جرم، برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح و اقدام مناسب ضروری است. پیش‌گیری از وقوع جرم در عرصه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی و... شایسته است.

اقدامات لازم در پیشگیری از وقوع جرم	
نوع پیشگیری	راهها و روشهای پیشگیری
فرهنگی	۱- هدایت مردم به سوی حیاتی مبتنی بر ضوابط مذهبی و صیغه توحیدی ۲- کنترل واردات فکری و فرهنگی ۳- گسترش و توجه به هنجارهای اخلاقی و کیفیت عمل و رعایت آن ۴- بذل توجه بیشتر به احیای فطرت و تربیت و جوان از طریق رسانه‌های گروهی
اجتماعی	۱- توجه به سلامت خانواده و دور نگه داشتن اعضاء آن از مراکز فساد ۲- گسترش فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر در جامعه ۳- توجه به اوقات و فراغت جوانان ۴- کنترل عوامل مزاحم و ایجاد مانع بر سر راه رشد مفاسد و آلودگی‌ها
اقتصادی	۱- ایجاد زمینه اشتغال و کاهش میزان بیکاری ۲- توزیع عادلانه فرصت‌ها و جلوگیری از رانت‌خواری ۳- فراهم کردن حداقل امکانات زندگی بر همه مردم
سیاسی	۱- انطباق قوانین با جنبه‌های فطری و نیازهای درونی مردم ۲- رفع و حل تضادها و تعارض‌ها و بحران در جامعه ۳- برخورد جدی مؤثر و به موقع با متخلفین

پیش‌گیری اجتماعی یا اصلاحی با انجام برنامه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، رفاهی و... سعی در درمان نارسایی‌های اجتماعی و افزایش ارزش‌های اجتماعی و اخلاقی می‌باشد. مدیریت و کنترل افراد در خانواده، مدرسه و محیط کار و... در این نوع پیش‌گیری اهمیتی فوق‌العاده‌ای دارد.

پیش‌گیری وضعی بر تغییر وضعیت‌های پیش از جرم، یا تحدید فرصت‌های ارتکاب جرم و مشکل‌کردن تحقیق این فرصت‌ها به نتیجه می‌رسد.

پیش‌گیری وضعی اصالتاً طرحی است انگلیسی و در سایر کشورها مانند: آمریکا، هلند و کشورهای اسکاندیناوی مورد حمایت قرار گرفته است و بیشتر «بزه دیده مدار» است و نه «بزه‌کار مدار» یعنی بیشتر به قربانیان جرم توجه دارد.

مدل پیش‌گیری	محور برنامه	تدابیر
پیش‌گیری اجتماعی	بزه‌کار مدار	اصلاح برنامه‌های فرهنگی، اجتماعی و...
پیش‌گیری وضعی	بزه دیده مدار	آموزش
پیش‌گیری کیفری	بزه‌کار مدار	پیش‌بینی مجازات‌ها

البته شیوه سنتی «پیش‌گیری کیفری» در بین بعضی از دول نمونه رایج است که با اینکه بر کیفر مجرمان و تقویت قوه قهریه و پلیس صورت می‌پذیرد عملاً ناکارآمد است.

پیدایش جرایم در یک جامعه به مرور زمان به وجود می‌آیند و رشد می‌کنند، اقدامات پیش‌گیرانه سبب می‌شود زمینه برای پرورش و رشد بذر جرایم فراهم نگردد.

انریکو فری جرم‌شناس ایتالیایی معتقد است: «کیفرها از لحاظ دفاع اجتماعی وسایل ناچیزی هستند که نمی‌توانند جوابگوی این نیازها باشند، بلکه باید به تدابیر پیش‌گیری متوسل شد»^۱

رونالد کلارک در کتاب خود تحت عنوان «پیش‌گیری وضعی از ارتکاب جرم در سال ۱۹۹۷ پیش‌گیری وضعی را شامل اقدامات و روش‌هایی برای تقلیل موقعیت ارتکاب جرم

۱. مهدی کی‌نیا، مبانی جرم‌شناسی.

دانسته و شیوه‌های انجام را به چهار گروه اصلی و هر گروه را به چهار گروه به شرح ذیل تقسیم کرده است.

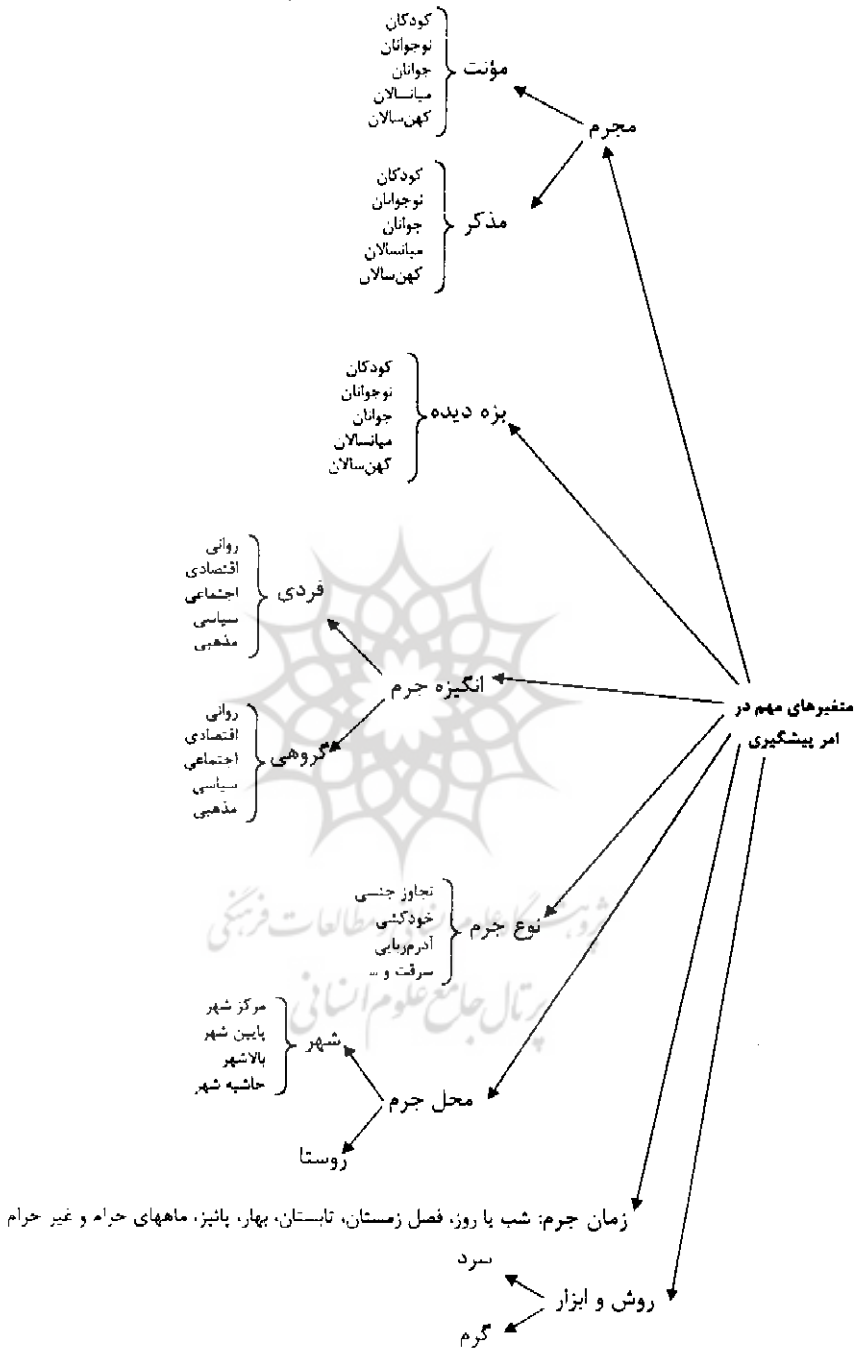
مدل پیشگیری از وقوع جرم رونالد کلارک

۱- غیرقابل دسترس کردن هدف مثل نصب قفل ایمنی روی خودروها.	الف) افزودن بر میزان تلاش لازم برای رسیدن به هدف
۲- کنترل ورودی اماکن مختلف مثل نرده کشی.	
۳- تغییر جهت اعمال مجرمانه مثل جلوگیری از شعارنویسی در مکانهای غیر مجاز با نصب تابلوهای مخصوص.	
۴- کنترل ابزار ارتکاب جرم مثل عکس دار کردن کارت شناسایی.	
۱- نظارت بر ورودی و خروجی پایانه‌های مسافری و ...	ب) افزودن بر خطر ارتکاب جرم از قبیل دستگیر شدن
۲- استفاده از گشت پلیس و ابزاری مانند دزدگیر.	
۳- نظارت بوسیله کارکنان در توقفگاهها و ...	
۴- نظارت طبیعی مثل روشنایی معابر، مغازه‌ها.	
۱- جابجا کردن آماج جرم مثل برداشتن ضبط و پخش ماشین در هنگام ترک آن.	ج) کاستن از دستاوردهای مورد انتظار مجرم
۲- نشانه‌گذاری اموال.	
۳- کاستن از موارد تحریک‌آمیز مثل ذکر جنسیت‌ها در دفترچه‌های تلفن که می‌تواند مورد سوء استفاده قرار گیرد.	
۴- بلا استفاده کردن جرم به وسایلی مثل گذاشتن شماره رمز برای استفاده از رایانه.	
۱- اعلام مقررات گمرکی در میادی ورودی.	د) حذف دستاویزهایی که مجرمان می‌توانند برای فرار از مسئولیت به آنها استناد کنند.
۲- اندرز و هشدار مثل نصب تابلو در مغازه‌ها.	
۳- کنترل عوامل مباح‌کننده مثل حداقل سن برای انجام برخی امور.	
۴- تسهیل رعایت قانون مثل نصب وسایل خودکار در کتابخانه‌ها جهت تسریع در بازرسی و کنترل.	

بدین ترتیب ملاحظه می‌شود که در پیش‌گیری وضعی از جرم به جای مقابله با انگیزه ارتکاب جرم سعی در بستن راه‌های دستیابی مرتکب به موضوع جرم و افزودن زحمت و خطر ارتکاب جرم و کم‌فایده کردن آن برای مرتکب می‌شود.^۱

۱. محمد میرمحمد صادقی، مقاله پیش‌گیری از وقوع جرم، ص ۳۰.

برای موفقیت بهتر و بیشتر در امر پیشگیری از جرم مدل ذیل ارائه می‌گردد:

پیش‌گیری از جرم در قرآن

آموزه‌های پیش‌گیرانه در قرآن را می‌توان به سه گروه طبقه‌بندی کرد: گروه طبقه‌بندی کرد: گروه اول: اعتقادات پیش‌گیرانه دوم، اخلاقیات و گروه سوم احکام پیش‌گیرانه.

۱. اعتقادات پیش‌گیرانه

عمیق‌ترین سطح پیش‌گیری، باورداشتن آموزه‌هایی است که انسان را از لغزش و انحراف باز بدارد و همواره او را در مسیر تعالی و رشد نگهدارد. این اعتقادات به چند دسته تقسیم می‌شوند:

الف) اعتقاد به خداوند و الوهیت او که زیربنای تمامی اعتقادات دینی نقش اساسی در نظام اعتقادی اسلام دارد و اساسی‌ترین عامل انحراف از صراط مستقیم می‌باشد.

ب) اعتقاد به علم و آگاهی خداوند و اینکه هیچ چیزی از موجودات در پنهان و آشکار از او پوشیده نیست، در آیه ۵ سوره آل عمران اشاره می‌کند.

«ان الله لایخفی علیه شیء فی الارض و لا فی السماء»

با علم به اینکه خداوند ناظر بر اعمال و رفتار ما است و اینکه خدا از رگ کردن به انسان نزدیک‌تر است مسلماً در رفع رفتار نادرست و اصلاح آن اقدام می‌کند.

ج) اعتقاد به تأثیر اعمال و رفتار انسان بر سرنوشت او

داشتن باور بر اینکه اعمال بر شخصیت و هویت انسان و در نتیجه شقاوت و سعادت او تأثیر می‌گذارند. اولاً: از انجام اعمال نادرست امتناع می‌کند. ثانیاً: گرایش بیشتری به اعمال درست و انسانی دارد.

إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ۱

سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ ۲

د) اعتقاد به معاد و تحقیق عدالت و قسط کامل

یکی از مؤثرترین اعتقادات پیش‌گیرانه، اعتقاد به تجدید حیات انسان پس از مرگ و بازگشت به سوی خداوند و رسیدن به نتیجه اعمال و رفتاری است که در حیات مادی از انسان سرزده است.

۱. انعام (۶) آیه ۱۲۴.

۲. طه (۲۰) آیه ۷۴.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ^۱
 وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ
 لَا يُغَايِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا^۲
 بدون تردید اعتقاد راسخ به این آموزه‌ها بزرگترین مصونیت را در برابر هرگونه ظلم و
 تعدی و تجاوز به حقوق دیگران برای انسان ایجاد می‌کند.

۲. اخلاقیات پیش‌گیرانه

توصیه و تشویق به رعایت تقوی به عنوان مهم‌ترین ارزش اخلاقی است که انسان را به
 انجام وظایف خود و دوری از جرایم و انحرافات ملزم می‌نماید و مورد تأکید قرآن قرار دارد.
 إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ^۳
 أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ^۴

توصیه به عفو و گذشت در مقابل رفتارهای نادرست دیگران از اهمیت خاصی در
 خودسازی و پیش‌گیری از تداوم رفتارهای نادرست است.

وَكَذَٰلِكَ يُجِبُّ اللَّهُ الْمُحْسِنِينَ^۵

خوش‌گمانی و دوری از بدگمانی در پیش‌گیری از جرایم نقش مؤثری داشته و دارد در
 قرآن آمده است:

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَجْتَبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبِ
 بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ^۶

۳. احکام و مقررات پیش‌گیرانه

امر به معروف به نهی از منکر، انجام واجبات و دوری از محرّمات جزء الزامات دین
 است. حتی امر به معروف را مقدم بر نماز در قرآن معرفی کرده است.

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ^۷

يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُؤْمِنُونَ بِالصَّلَاةِ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ^۸

إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ^۹

۱. سجده (۳۲) آیه ۱۲.	۲. کهف، (۱۸) آیه ۴۹.	۳. توبه (۹) آیه ۷.
۴. بقره (۲) آیه ۱۹۴.	۵. آل عمران، آیه ۱۳۴.	۶. حجرات (۴۹) آیه ۱۲.
۷. آل عمران (۳) آیه ۱۱۴.	۸. توبه (۹) آیه ۷۱.	۹. عنکبوت (۲۹) آیه ۴۵.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ^۱

آیات زیادی در قرآن است که نشان‌دهنده نقش نماز و روزه در پیش‌گیری از جرم است.^۲

نقش قوه قضاییه در پیش‌گیری از جرایم

قوه قضاییه از یک سو به عنوان متولی امر پیش‌گیری و از طرف دیگر به عنوان مجری این پروژه وظایفی دشوار و طاقت‌فرسا را طبق قانون اساسی عهده‌دار گردیده است. در بند ۵ اصل ۱۵۶ قانون اساسی وظایف مهم و حیاتی قوه قضاییه را پیش‌گیری از جرایم معرفی کرده است.

به طور کلی وظایف عمده قوه قضاییه در امر پیش‌گیری و مقابله با جرایم در دو مرحله خلاصه می‌شود:

۱. مرحله پیش‌گیری یا قبل از وقوع جرم.
۲. مرحله پس از وقوع جرم.

اقدامات پیشگیرانه قبل از وقوع جرم

اقدامات	مؤامنه‌ها
الف) ایجاد معاونت تحقیقات و پژوهش ب) ایجاد معاونت پیشگیری از وقوع جرم ج) ایجاد مکانیزمی بر تحقق سریع و صحیح عدالت (سرعت در رسیدگی، دقت و رسیدگی، حسن اخلاق در برخورد با مردم، ایجاد شوراهای داوری و حل اختلاف، ایجاد خانه انصاف)	ایجاد تشکیلات مناسب
الف) بزه پوشی ب) جرم زدایی د) کیفر زدایی هـ) ملایمت کیفرها	اصلاح قوانین و تصحیح سیاست جنایی

۱. بقره (۲) آیه ۱۸۳.

۲. قدرت‌الله خسروشاهی، مقاله پیش‌گیری از جرم در آموزه‌های قرآنی، ص ۶۰.

اقدامات پس از وقوع جرم

اقدامات	مؤلفه‌ها
الف) جریمه نقدی به جای زندان ب) کار عام‌المنفعه (کار در پروژه‌های کشاورزی و دامپروری، کار در پروژه‌های معدنی، امور بازرگانی به جای زندان) ج) تعهد درمانی به جای زندان هـ) منع اقامت در محل معین به جای زندان و) محدود کردن صدور قرارهای بازداشت موقت ز) صدور قرار قبولی کفالت و وثیقه	اعمال مجازات‌های جایگزین و صدور قرارهای مناسب
الف) تعلیق اجرای مجازات ب) اعمال آزادی مشروط ج) تعلیق مراقبتی د) آزادی به شرط سپردن ضمانت هـ) اعمال کیفیات مخفیه و) اعمال عفو عمومی و خصوصی ز) تقسیط جزای نقدی ح) مراقبت پس از خروج ط) ایجاد زمینه برای پذیرش زندانیان در اجتماع	بهره‌گیری از ناسیات جزائی

(محمدی: ۱۳۸۲)

نیروی انتظامی به عنوان قسمتی از پیکره عظیم قوه قضائیه نقش مهمی در جلوگیری و کاهش جرایم در جامعه دارد. با پیشرفت جوامع و گسترش و توسعه صنعت و تکنولوژی و افزایش جمعیت، رشد شهرنشینی و... جرایم و انواع آن و تعداد مجرمان روزبه‌روز افزایش می‌یابد. این مسئله آمادگی و تجهیز هر چه بیشتر نیروی انتظامی و پلیس را می‌طلبد. آمار نشان می‌دهد که تا سال ۱۳۷۹ شاهد روند روبه‌رشد حدود ۱۰٪ انواع جرایم بوده‌ایم در سال ۱۳۸۰ با انجام تمهیداتی این روند مهار شده و به قسمتی که در سال ۸۰ نرخ رشد جرایم مجموعاً ۹٪ کاهش را نشان می‌دهد. استفاده از خودروهای جدید و مجهز، بهره‌گیری از رایانه و مدیریت جاده‌ها و... در پیش‌گیری و مقابله با جرایم، پلیس موفق‌تر گردانیده است.

البته دادن آموزش‌های بیشتر (از طریق همایش‌ها، کارگاه‌های آموزشی، دوره‌های ویژه)، استخدام نیروهای جدید و متخصص، مجهز شدن به وسایل و ابزار جدید و... قدرت و مهارت پرسنل را افزایش داده و راه‌های ایجاد و شیوع جرایم را در جامعه کاهش می‌دهد.

نقش محیط کار در پیش‌گیری از وقوع جرم

بعد از خانواده، محیط کار مهم‌ترین عامل و فرد بیشترین زمان را در آن زمان سپری می‌نماید. اوقات افراد در سازمان‌ها و محیط‌های کاری می‌گذرد این محیط در ایجاد شرایط بزه رشد و کاهش آن می‌تواند مؤثر باشد که این مسئله توسط مدیریت و مقررات و قوانین حاکم بر آن تعیین و ایجاد می‌گردد. برای پیش‌گیری از وقوع جرم و زمینه‌های آن و بهبود شرایط محیط کار راهکارهایی ارائه می‌گردد:

اقدامات پس از وقوع جرم

اقدامات	مؤلفه‌ها
الف) تشویق کارکنان شایسته و کارآ ب) شفافیت نظام پاداش دهی ج) توجه به پاداشهای معنوی	۱- قدردانی
الف) مدیران شرایطی چون در نوبت کاری و نوع کار و وظایف حق انتخاب داشته باشند.	۲- انعطاف پذیری
الف) به افراد، مقام و رتبه و نقش آنها در سازمان احترام گذاشته شود. ب) با کارکنان به عنوان افراد بالغ رفتار شود.	۳- احترام در سازمان
الف) فردیت را تشویق کنند. ب) افراد از اینکه خودشان هستند احساس راحتی کنند.	۴- تأمین هویت فردی در برابر هویت گروهی کارکنان
الف) ایجاد شرایطی که کارکنان بتوانند از تمام ظرفیتهای خود بهره گیرند. ب) شغل باید به نحوی باشد که عاری از هرگونه تعارض و ابهام نقش و ... باشد تا منجر به فرسودگی شغلی نگردد.	۵- رقابت و ارتقای شغلی
الف) ظرفیتهای و انتظارات کارکنان نسبت به مشارکت اندازه‌گیری شود مورد توجه قرار گیرد.	۶- نظام مدیریت مشارکتی
الف) ترویج اصل اعتماد بین کارکنان ب) آموزش همکاری گروهی و تیمی به افراد	۷- یکبارگی در سازمان
الف) شرایط و امنیت کامل روانی - شغلی فراهم گردد تا خلاقیتها بروز نمایند.	۸- احساس امنیت روانی و شغلی

(مهرداد: ۱۳۸۲: ۱۴۲)

نقش خانواده در پیش‌گیری از وقوع جرم

خانواده به عنوان مهم‌ترین نهاد اجتماعی نقش مهمی در سلامت یکایک افراد جامعه دارد. به عقیده «مزلو» مهم‌ترین نیازهای بشری مانند نیازهای فیزیولوژی، امنیت، نظم، عشق و احترام در خانواده پاسخ داده می‌شوند. پروفیسور «کوهن» معتقد است توسعه روزافزون جرم و بزهکاری نوجوانان در آمریکا نتیجه تحولی است که در خانواده‌های آمریکایی پدید آمده است. در تحقیقی که توسط سازمان ملی جوانان کشور در سال ۱۳۸۱ انجام گرفته ۵۴٪ از

خانواده به بهانه‌های مختلف جوانان خود را مورد سرزنش قرار می‌دهند ۲۲٪ خانواده بین فرزندانشان تبعیض قائل می‌شوند ۳۰٪ از خانواده‌ها در ارتباط با فرزندان کلمات ناشایست به کار می‌برند و به آنان توهین می‌کنند و ۴۲٪ از خانواده‌ها نمی‌توانند از راه مسالمت‌آمیز مشکلاتشان را حل نمایند و... طبیعی است که نهاد خانواده و روابط آن در سطح کشور دچار مشکل است و خانواده‌ها نیاز بیشتری به آموزش دارند و چنانچه پیش‌گیری درست و اصولی از موارد مذکور به عمل نیاید، زمینه‌های بروز بزه و جرم در خانواده‌ها و کم‌کم در جامعه فراهم می‌آید.^۱

جدول شماره (۲) بررسی شاخصهای آماری علت مراجعان (مشاور خانواده) کل کشور به تفکیک جنسیت ۱۳۸۱

مشاور	شاخص‌های آماری	تعداد	درصد نسبت به	درصد نسبت به
			کل	جنسیت
مرد	اختلاف خانوادگی	۴۳۹۰	۱۳/۹۲	۴۲/۳۲
	مشکلات جنسی	۱۸۰	-۱/۵۷	۱/۷۸
	اختلالات روانی	۱۴۴۹	۴/۵۹	۱۴/۳۰
	مشکلات تحصیلی	۵۹۵	۱/۸۹	۵/۸۷
	مشکلات تربیتی	۱۲۵۹	۳/۹۹	۱۲/۴۲
	مشکلات شغلی - اقتصادی	۲۷۰	-۱/۸۵	۲/۶۶
	مشکلات اجتماعی	۸۸۶	۲/۸۱	۸/۷۴
	مشکلات ازدواج	۷۸۷	۲/۴۹	۷/۷۷
	سایر	۳۱۷	۱	۳/۱۳
	جمع	۱۰۱۳۳	۳۲/۱۳	۱۰۰
زن	اختلاف خانوادگی	۱۱۰۳۹	۳۴/۹۹	۵۱/۵۶
	مشکلات جنسی	۲۵۸	-۱/۸۲	۱/۲۰
	اختلالات روانی	۲۳۵۰	۷/۴۵	۱۰/۹۸
	مشکلات تحصیلی	۱۳۶۰	۴/۳۱	۶/۳۵
	مشکلات تربیتی	۲۲۸۵	۷/۲۴	۱۰/۶۷
	مشکلات شغلی - اقتصادی	۳۶۹	۱/۱۷	۱/۷۲
	مشکلات اجتماعی	۱۴۳۵	۴/۵۵	۶/۷۰
	مشکلات ازدواج	۱۸۸۸	۵/۹۸	۸/۸۳
	سایر	۴۲۶	۱/۳۵	۱/۹۹
	جمع	۲۱۴۱۰	۶۷/۸۷	۱۰۰
جمع کل	۳۱۵۴۳	۱۰۰	-	

۱. سازمان ملی جوانان. همان.

با نگاهی به جدول شماره (۲) می‌توان دریافت که مشکلات خانوادگی بیشترین علت مراجعه را به خود اختصاص داده است اگرچه این نسبت در مردان و زنان بسیار متفاوت است، ولی در هر گروه بالاترین آمار را دارد.^۱

خانواده و محیط آن در سازگار نمودن افراد با محیط اجتماعی نقش بسیار مهمی را ایفاء می‌کند؛ زیرا آرامش و امنیت، رأفت و محبت، اتحاد و همبستگی اعضاء از بروز بسیاری از انحرافات پیش‌گیری می‌نماید.

جان بالبی (J. Balby) نویسنده کتاب محرومیت از مهر مادر می‌گوید: «عوارض کمبود محبت به صورت بی‌عاطفگی، بی‌رحمی، افت تحصیلی، سرقت و تقلب، انحراف خودفروشی و فحشاء است».^۲

همان‌طور که نقش و محیط خانواده در جلوگیری یا پیش‌گیری از انحراف فرزندان آن مؤثر است در گرایش آنان به انواع جرایم مهم نیز مؤثر است. در این جا به برخی از راهکارها و شیوه‌های پیش‌گیرانه از بروز جرایم توسط والدین یا خانواده را ارائه می‌کنیم.

۱. سید محمود میرزمانی. مقاله تحلیل آماری مراجعان به مراکز مشاوره ناجا، ص ۵۶.

۲. علی قانمی، عوارض ناسامانی خانواده بر رشد و تربیت فرزندان، ص ۱۴۹.

مهم‌ترین شیوه‌های پیش‌گیری از انحرافات اجتماعی در فرزندان از دیدگاه صاحب‌نظران عبارتند از:

۱. آموزش مدار (یادگیری).

۲. کنترل مدار.

۳. عاطفی مدار.

۴. قدرت مدار.

برخی از متفکرین خصوصاً ویکتور هوگو معتقد است با آموزش همگانی به تدریج رفتارهای انحرافی مسدود می‌گردد، شدت تماس، سن فرد و نسبت تماس فرد با گروه‌های بزهکار در یادگیری و درصد میزان جرم او مؤثر است.

بر اساس دیدگاه کنترل‌مدار، جامعه و خانواده نقش مهمی در کنترل و جلوگیری از بزهکاری افراد دارند.

روان‌شناسان بیشتر به گسترش مهر و محبت بین افراد خانواده و جامعه در پیش‌گیری از وقوع جرم دارند و در نهایت در دیدگاه قدرت‌مدار از قدرت به عنوان بهترین ابزار برای پیش‌گیری از جرم معتقدند.

نقش رسانه‌های جمعی در پیش‌گیری از وقوع جرایم

امروزه انسان‌ها به طور مستمر در معرض تأثیرات رسانه‌های جمعی در جوامع قرار گرفته‌اند، صدا و سیما، (رادیو، سینما و تلویزیون) مطبوعات (روزنامه، مجله) رسانه‌های جدید الکترونیک (ماهواره، اینترنت) هر یک به شیوه‌ای خاص در ایجاد زمینه‌های بزه یا جلوگیری از آن در جامعه نقش ایفا می‌کنند.

رسانه‌ها می‌توانند بدون اینکه قوانین را نقض کرده باشند به شیوه‌های بسیاری مرتکب تخلف شوند، برای مثال عدم دقت، دروغ‌گویی، تبعیض، سهل‌انگاری، بدنام کردن، ترور شخصیت، فریب‌کاری، دخالت در امور شخصی، هرزگی و بی‌زاکتی و...^۱

رسانه‌های جمعی با آگاه کردن مردم از عواقب ناگوار جرایم و هم‌چنین در راستای پیش‌گیری و دادن الگوهای مناسب رفتاری، می‌توانند نقش مهمی در وقوع جرایم داشته

۱. حسام‌الدین آشنا، مقاله رسانه‌های فرامرزی، ص ۵۳.

باشند. رسانه‌ها اغلب جرایم را در قالب موج‌های برجسته و متمایز به تصویر می‌کشند که توجه افکار عمومی و مسئولین امر را در پیش‌گیری از آنها به خود جلب می‌نماید.

نتیجه‌گیری

به طور خلاصه نتایج حاصل از تحقیق به صورت ذیل ارائه می‌گردد:

۱. جرم به عنوان یک پدیده اجتماعی و جهانی است که به طور نسبی در همه جوامع وجود دارد.

۲. جرایم در انواع مختلف در جامعه ظهور پیدا می‌کنند و عوامل و شرایط خاصی (عوامل اقتصادی، اجتماعی، تربیتی و...) در بروز آنها مؤثرند.

۳. پیش‌گیری مقدم بر درمان است و از لحاظ اقتصادی و اجتماعی نیز مقرون به صرفه است.

۴. مسائل کلان جامعه در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و مذهبی در پیش‌گیری از جرایم مؤثر و مفیدند.

۵. تحقیقات نشان می‌دهد خانواده، وسایل ارتباط جمعی، قوه قضاییه، محیط کار، مراکز آموزشی و مدیریت صحیح و کارآمد در امر پیش‌گیری نقش عمده و مهمی را به عهده دارند.

۶. برای موفقیت در امر پیش‌گیری از وقوع جرم هماهنگی و وحدت نهادها و سازمان‌های ذیربط ضروری است.

فهرست منابع و مآخذ

۱. قرآن مجید.
۲. ستوده، هدایت‌الله، جامعه‌شناسی انحرافات، تهران، انتشارات آوای نور، چاپ پنجم، ۱۳۷۸.
۳. دانش تاج‌زمان، مجرم کیست جرم چیست؟ تهران، انتشارات کیهان، ۱۳۶۸.
۴. محسنی، منوچهر، مقدمات جامعه‌شناسی، تهران، انتشارات دیبا، ۱۳۶۹.
۵. حجتی اشرفی، غلامرضا، مجموعه کامل قوانین و مقررات جزایی، تهران، انتشارات احمدی، ۱۳۷۴.
۶. سخاوت، جعفر، جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی، چاپ اول، تهران، انتشارات پیام نور، ۱۳۷۴.
۷. سازمان ملی جوانان، بررسی وضعیت و نگرش جوانان، تهران، ۱۳۷۸.
۸. ساروخانی، باقر، دایرةالمعارف علوم اجتماعی، انتشارات کیهان، ۱۳۷۰.
۹. میرمحمد صادقی، محمد، پیش‌گیری از وقوع جرم، مجله مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۲، زمان ۱۳۸۲.
۱۰. مجموعه مقالات همایش «پیش‌گیری از وقوع جرم» مازندران، اسفند، ۱۳۸۲.
۱۱. قائمی، علی، عوارض نابسامانی خانواده بر رشد و تربیت فرزندان، مجموعه مقالات دومین کنگره سراسری انجمن‌های اولیاء و مربیان کشور.
۱۲. مجموعه مقالات اولین همایش «بزه‌دیدگاه و راهکارهای پیش‌گیرانه» دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، ۱۳۸۲.
۱۳. فصلنامه علمی - کاربردی مطالعات امنیت اجتماعی، شماره اول، پائیز ۱۳۸۲.
۱۴. میرزمانی، سید محمود، تحلیل آماری مراجعان به مراکز مشاوره ناجا، مجله امنیت اجتماعی، شماره یک، ۱۳۸۲.
۱۵. محمدی، داود، قوه قضاییه و پیش‌گیری از جرایم، مجموعه مقالات پیش‌گیری از وقوع جرم، مازندران، ۱۳۸۲.
۱۶. خسرو شاهی، قدرت‌الله، پیش‌گیری از جرم در آموزه‌های قرآن، فصلنامه بصیرت، شماره ۳۰، نراق ۱۳۸۲.
۱۷. آشنا، حسام‌الدین، رسانه‌های فرامرزی، فصلنامه رسانه، شماره ۲، ۱۳۷۶.
۱۸. راب‌وایت، فیونا هیتتر، جرم و جرم‌شناسی، مترجم علی سلیمی، قم، انتشارات پژوهشگاه حوزه دانشگاه، ۱۳۸۳.